

СТАНОВИЩЕ

за дисертацията на

Алекс Кристианова Костова

на тема

„Истина и екзистенция. Късният Хайдегер
и въпросът за преодоляването на метафизиката”

за присъждане на образователната и научна степен „доктор” по професионално

направление 2.3. Философия

(История на философията – Съвременна философия)

от проф. дфн Александър Кънев

Дисертационният труд на Алекс Костова „Истина и екзистенция. Късният Хайдегер и въпросът за преодоляването на метафизиката”, представен за придобиване на образователната и научна степен „доктор”, е в обем от 224 страници и се състои от увод, три части, включващи общо осем глави, заключение и библиография. Последната съдържа над 200 заглавия на шест езика: български, немски, английски, френски, италиански и санскрит.

Алекс Костова следва философия в бакалавърска и магистърска степен в СУ „Св. Кл. Охридски”, като защитава дипломни работи съответно върху късният Хайдегер и Фуко. След завършването на магистърската програма става редовен докторант към катедра „История на философията“. По време на докторантурата показва сериозна активност, като изнася доклади на пет международни философски конференции и превежда от италиански *Манифест на новия реализъм* на Маурицио Ферарис. През 2018 участва в проекти към университетите в Торино (4 месеца) и Лече (5 месеца). През 2019 печели преводаческа стипендия към Института за човека във Виена,

където започва да превежда от френски Être singulier pluriel на Жан-Люк Нанси.

Темата на дисертацията е актуална по две причини. Първата е свързана с основни тенденции в развоя на философията след Кант, а втората с ролята на философията в контекста на нарастваща доминация на технонауката в съвременността. В продължение на около две столетия историята на западната философия е преобладаващо история на все по-радикална критика на метафизиката. Ако Кант все още отхвърля само определена форма на метафизика, именно трансцендентната, то през дълги периоди на XX в., особено от 30-те до 70-те, всяка форма на метафизика вече се разглежда като безнадеждно остаряла и компрометирана. В това отношение има дълбоко съгласие между аналитични и континентални философи. Прогресът във философията се обвързва най-тясно с критиката и преодоляването на метафизиката. Именно в този контекст дълго време се дискутираше ролята на Хайдегер, особено на късните му произведения. В рамките на континенталната традиция Хайдегер се разглеждаше като най-значимата фигура след Кант по отношение на осветляването и критиката на метафизичните предпоставки на традиционната философия. Ала в последните десетилетия ситуацията във философията се промени радикално. Консенсусът относно края на метафизиката се оказва преждевременен. Първо в аналитичната, а малко по-късно и в континенталната традиция фигури като Сол Крипке, Дейвид Люис, Жил Делюз и Ален Бадиу постепенно напълно трансформираха отношението към метафизиката. Жил Делюз, може би най-коментираният европейски философ в последните две десетилетия, определя себе си като „чист метафизик“. Струва си критиката на метафизиката при (късния) Хайдегер да се анализира отново в светлината на обрата към метафизиката в съвременността и на движения като новия реализъм. Втората причина за актуалността на темата е свързана със засилващата се експанзия на представящо-пресмятащото мислене във всички сфери на човешкия живот и заплахите от това за свободата и автентичността на човешката екзистенция – теми, които са централни за късния Хайдегер. Критиката на

метафизиката и критиката на технонауката са дълбоко свързани при Хайдегер чрез рефлексите му върху същността на истината и връзката ѝ с екзистенцията.

В увода са очертани основните въпроси и предпоставки на изследването. Особено интересно и плодотворно ми се струва идентифицирането на четири тенденции на философстване, които формират динамиката на отношение към метафизиката в модерността и съвременността, и които позволяват да се установят линии на континуитет между различни форми и традиции на критика на традиционната философия, например между Хайдегер, от една страна, и Кант, Витгенщайн и Фуко, от друга. Първата част на дисертацията компетентно и задълбочено реконструира контекста и еволюцията на проблема за метафизиката при ранния Хайдегер, като показва отлично познаване на първичната и вторичната литература. Затова помага и ползването на източници не само на „задължителните“ за такова изследване немски и английски, но също на италиански и френски езици. Втората част на дисертационния труд представя внимателна и коректна реконструкция на различни аспекти на критиката на метафизиката при късния Хайдегер в еволюцията на тяхната взаимовръзка. Централно място е отделено на феноменологията на частичното разкриване на реалността и на феноменологията на скритостта като част от нея. Централният аргумент на късния Хайдегер срещу традиционната философия е, че стремежът към пълна разкритост на фундаментални аспекти на съществуващото е дълбоко проблематичен, защото по своята същност всяка постижима за крайно същество като *Dasein* истина е по-скоро частична и оттук исторична. Това прозрение стои в основата на философската херменевтика на Гадамер и деконструктивния проект на Хайдегер. То е и отправната точка за анализ на значението на късния Хайдегер за съвременните дебати върху метафизиката в третата част на дисертацията. Тук на преден план излиза движението на новия реализъм, което Алекс Костова познава отблизо благодарение на престоя си в Торино при Маурицио Ферарис и на участието си в международни конференции в София и Бон с присъствието

на Маркус Габриел. Целта ѝ е да покаже как идеята на Хайдегер за частичното разкриване може да подпомогне по-нататъшните опити за синтез между реализъм и плурализъм в съвременната философия. Съществен принос на дисертацията е разширяването на хоризонта на дискусия на отношението между реализъм и плурализъм в посока на източната философия и по-конкретно на философията на джайнизма. В съгласие с тенденции при Хайдегер и онтологията на смисловите полета на Маркус Габриел, и в разрез с чисто епистемично третиране на плурализма въз основа на когнитивните ни ограничения, джайнизмът тематизира онтологичните основания на плурализма, като акцентира върху многостранността на самата реалност. Би било чудесно, ако Алекс Костова продължи тази линия на изследване, защото изглежда многообещава както от историко-философска, така и от теоретична гледна точка. Според мен дисертацията определено заслужава да бъде публикувана.

Авторефератът правилно отразява съдържанието на дисертационния труд и направените в него приноси. Дисертантът има необходимите публикации по темата на дисертацията. Спазени са законовите изисквания по документацията и процедурите. Нямам съвместни публикации с Алекс Костова.

Заклучение: дисертационният труд на Алекс Костова съществено допринася към изследванията на философията на Хайдегер у нас. Написан е с впечатляващ професионализъм, с чудесно познаване на литературата и последните тенденции в дебатите върху Хайдегер и представя множество оригинални наблюдения върху съвременните дискусии за метафизиката. С оглед на това препоръчвам на уважаемото жури да присъди на Алекс Кристианова Костова образователната и научна степен „доктор” по професионално направление 2.3. Философия (История на философията – Съвременна философия).

18.02.2021, гр. София

проф. д.ф.н. Александър Кънев